

Terörizmle Mücadelede Kuvvet Çarpanı: İstihbarat

Terörizmle Mücadelede Kuvvet Çarpanı: İstihbarat[1]

Erol BURAL

Terörizmle mücadele yöntemlerini yumuşak ve sert yöntemler şeklinde iki kategori altında incelemek mümkündür. Bu yöntemler içerisinde yer alan terörizmle mücadele araçları ise diploması, ceza adalet sistemi, terörizmin finansmanının önlenmesi, askeri kuvvet kullanımı ve istihbarat gibi unsurlardan oluşmaktadır. Bu çalışma, terörizmle mücadele araçlarından istihbaratın, terörizmle mücadele açısından önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda öncelikle terörizmin doğasına ilişkin tartışmalara değinilecek, terörizmle mücadelede kullanılan yöntem ve araçlar incelenecek ve bu araçlardan istihbaratın önemi incelenecektir.

Terörizm

Terörizmin ne olduğu ya da ne olmadığı üzerine çok sayıda akademik çalışma mevcuttur. Thomas Thornton'a göre terörizm, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere tasarlanmış sembolik bir fiil şeklinde tanımlanmıştır (Thornton, 1964: 73). Hoffman ise terörizmi, siyasal amaçlara erişmek maksadıyla kullanılan şiddet veya şiddet kullanma tehdidi şeklinde tanımlamaktadır (Hoffman, 2006: 2-3). Thornton ve Hoffman'ın tanımlarından hareketle terörizm, siyasal davranışları etkilemek, belirlenen siyasal hedeflere ulaşmak üzere kullanılan bir araç olup, doğası itibarıyla siyasal bir faaliyettir. Her iki tanımda da dikkat çeken şiddet ve şiddeti bir tehdit unsuru olarak kullanmak faaliyeti ön plandadır. Thornton'un tanımının en önemli yönü ise, terörizmin içerdiği sembolizmdir. Bu mirvalde, Thornton'a göre terörizm, "bir öldür binleri korkut" vafına sahip sembolik mesajlar içeren siyasi bir şiddet türüdür.

Terörizmin öne çıkan bir diğer özelliği ise yaratdığı sürpriz etkisidir. Terör eylemlerinin ne zaman ve nerede düzenleneceğinin önceden tahmin edilmesinin oldukça güç oluşu, sürpriz olgusuna işaret etmektedir. Bu durum, Trinquier'e (2006: 15) ve Morris'e (2009: 2) göre terör örgütlerine avantaj sağlamakta ve sürpriz faktörü eylemlerin toplumsal etkisini artırmaktadır.

Terörizmle Mücadele

Terörizm siyasal amaçlara ulaşmak için şiddet kullanımını yöntem olarak seçtiğinden, terörizmle mücadelenin, terörizmin hem siyasal hem de askeri (şiddet) boyutlarıyla mücadeleyi kapsadığı söylenebilir. Terörizmle mücadele yöntemleri devletlere göre farklılık gösterebilmektedir. Söz konusu farklılıklar, terörizmle mücadelenin kavramsallaştırılmasında da etkili olmuştur. Çitlioğlu'na göre, terör örgütlerinin faaliyette buldukları ülkelerin yapısal ve yönetsel farklılıkları, terör örgütlerinin amaç, talep, eylemselliklerindeki çeşitlilik ve buna bağlı olarak tehdit algılamasına yüklenen önem derecesi farklı mücadele yöntemlerini gündeme getirmektedir (Çitlioğlu, 2011: 75).

Terörizmle mücadele yöntemlerini en genel şekliyle, yumuşak tedbirler ve sert tedbirler şeklinde iki kategori altında incelemek mümkündür. Bu çerçevede yumuşak tedbirler terörizmin sebeplerini ortadan kaldırmaya yönelik iken, sert tedbirler caydırıcılığı sağlamak üzere alınan cezalandırıcı tedbirleri esas almaktadır (Crelinsten ve Schmid, 1992: 309). "Uzlaşmacı" ve "Baskıcı" olarak da nitelenebilen bu yöntemlerden uzlaşmacı yöntemler örgütlerle görüşmeyi, en azından terör örgütlerinin bazı taleplerini karşılamayı ve terörizme neden olan hususları ortadan kaldırmayı kapsarken, baskıcı yöntemler ceza adalet sistemi ve terör örgütleriyle silahlı mücadeleyi içine almaktadır (Crelinsten ve Schmid, 1992: 310-311).

Terörizmle mücadele yöntemleri içerisinde yer alan terörizmle mücadele araçları ise; diploması, ceza adalet sistemi, terörizmin finansmanının önlenmesi, istihbarat ve askeri kuvvet kullanımı şeklinde tasnif edilebilmektedir (Pillar, 2001: 73-130). Demir'e göre terörizmle mücadele araçları; ceza adalet sistemi, siyasal ve sosyo-ekonomik tedbirler, diploması, askeri kuvvet kullanımı ve istihbarat başlıkları altında ele alınabilmektedir (2017: 131-146).

Terörizmle Mücadelede İstihbarat

Terörizmle mücadelede kullanılan araçlardan birisi olarak istihbarat kavramını ele almadan önce istihbaratı tanımlamak gerekmektedir. Shulsky ve Schmitt'e (2002) göre istihbarat üç farklı anlama gelmektedir. Bunlardan birincisi istihbarata yüklenen "bilgi" anlamıdır. Bu kapsamda istihbarat; bir devletin ulusal güvenliğini desteklemek ve hasımlarıyla mücadele edebilmesi için gerekli bilgiyi ifade etmektedir. İstihbarat kavramından anlaşılacak ikinci anlam ise "faaliyet" anlamıdır. Faaliyet anlamı çerçevesinde istihbarat bilginin toplanması ve analiz süreçlerini ifade etmektedir. Son olarak istihbarat, "örgüt" anlamına gelmektedir. Bu kapsamda istihbarat denildiğinde istihbarat faaliyetlerini yürüten devlet teşkilatı anlaşılmaktadır (1-2).

Gill ve Phythian'a (2018: 19) göre istihbarat, gizli yürütülen devlet faaliyetleri olup, tehditlerin ya da tehdit teşkil etmesi muhtemel olayların önceden bildirilmesini sağlayarak devletin güvenliğini artırmayı ve sürdürmeyi amaçlayan faaliyetlerdir. Bir diğer ifadeyle istihbarat, elde edilen verilerin, belirlenen politikaların gerçekleştirilmesi maksadıyla, öncelikle sınıflandırılması ardından analiz edilerek değerlendirilmesi ve bu işlemlerin sonucunda bilgiye dönüştürülmesi sürecidir (Özdağ, 2018: 31). Sims'e göre istihbarat; birbirlerine rakip olan veya birbirleriyle çatışma içerisinde olan tarafları, birbirleri hakkında bilgi toplama, toplanan bilgileri analiz etme ve ortaya çıkan ürünleri dağıtma sürecidir (Sims, 2009: 40-41).

İstihbarat faaliyetlerinin amaçlarını ortaya koyan Lowenthal istihbaratın; sürprizlerden kaçınmak, karar vermeye ve uzun vadeli politikalara destek olmak ve bilgi güvenliğini temin etmek şeklinde dört ana amacının bulunduğunu ifade etmiştir (Lowenthal, 2009: 5).

Terörizmle mücadele açısından ise istihbaratın amacı terör örgütlerinin taktiklerinin açığa çıkarılması terör örgütü eylemleriyle ilgili bilgilerin toplanmasıdır. Terör örgütlerinin taktiklerinin açığa çıkarılması ve terör örgütlerinin eylemlerine ilişkin bilgilerin toplanması faaliyetleri, Pillar (2004: 119-121) tarafından terörle mücadelede istihbaratın amaçları arasında anılmaktadır.

Terörizmle mücadelede istihbaratın bir diğer amacı, terör tehdidine yönelik tedbirler almak amacıyla terör örgütlerinin eylemlerini gerçekleşmeden önce tespit edebilmektir (Pillar, 2001: 110). Terör örgütlerinin kapasitelerini öğrenebilmek, terör örgütlerinden kaynaklanan güvenlik tehditlerini fark etmek ve terör eylemlerini gerçekleşmeden önce tespit edebilmek için istihbarat oldukça önemlidir (Treverton, 2008: 101). Terör örgütlerinin nerede konuşlu oldukları, nerelerde faaliyet gösterdikleri, terör örgütlerinin örgütlenme şekilleri, örgütün iletişim yöntemleri, örgütün finans kaynakları ve eylem yöntemlerini öğrenebilmek adına istihbarat elzemdir (Richardson, 2006: 252).

Crenshaw (1999: 1-11) ise terör örgütleriyle görüşme ve uzlaşma yöntemi çerçevesinde kullanılmak üzere örgüt hakkında bilgi elde etme; terör örgütü mensuplarını adaletle teslim etmek için delil toplama; terör eylemlerinin nerede ve ne zaman gerçekleşeceğine yönelik bilgi toplama maksadıyla terörizmle mücadelede istihbaratın kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Terörizmle mücadelede istihbarat, terör örgütlerinin iş tutma yöntemlerini anlayabilmek, örgütlerin karar alma yöntemlerini öğrenebilmek ve karar alma mekanizmalarının nasıl etki altına alınabileceğini belirlemek maksadıyla ayrı bir öneme sahiptir.

İstihbarat aynı zamanda diğer terörizmle mücadele araçları olan; ceza adalet sistemi, siyasal ve sosyo-ekonomik tedbirler, diplomasi ve askeri kuvvet kullanımı araçlarını da desteklemektedir. Terörizmle mücadelede çerçevesinde uluslararası kamuoyunu ve konuyla ilgili devletleri iş birliğine yöneltmek, bu devletlerle gerekli bilgileri paylaşabilmek için "diplomasi" aracını desteklemek üzere istihbarat kullanımı elzemdir. Terör örgütlerine yönelik düzenlenecek askeri operasyonlar için bilgi temin etmek de "askeri kuvvet kullanımı" aracına destek olmayı hedeflemektedir. Terör örgütü mensuplarının ve sempatanlarının yakalanarak mahkemelere teslim edilmesi maksadıyla istihbarat, "ceza adalet sisteminin" doğrudan desteklemektedir (Pillar, 2004: 118-119).

Terörizmle mücadelede başarılı olabilmek için temel hedef teröristleri bulmak ve etkisiz hale getirmektir. Teröristleri bulabilmek için ise etkin bir istihbarat sistemine ihtiyaç duyulmaktadır (Kruys, 2007: 83-99). İstihbarat terörizmle mücadelede etkin kullanıldığında, terörizmin yaratacağı sürpriz etkisini önlemek ya da en azından bu etkiyi azaltmak mümkündür. Güçlerinin zayıflığı nedeniyle sürpriz etkisini kullanan terör örgütlerinin etkinliğini kırmak amacıyla eylemlere yönelik istihbarat toplanmalı ve terör eylemleri için istihbarat ikazları hazırlanmalıdır (Crenshaw, 1987: 14).

Terörizmle mücadelede istihbarat; terör eylemleri öncesinde uyarılarda bulunmak, terör örgütlerine yönelik operasyonlar düzenlemek ve teröristleri ceza adalet sistemine teslim etmek maksadıyla üretilmektedir. Terörizmle mücadelede istihbaratın amacı; terör örgütleri eylem düzenlemeden önce bu eylemi kimin, ne zaman ve nerede yapabileceği gibi sorulara cevap bulabilmektir (Özcan, 2016).

Sürpriz, terör eyleminin en önemli unsurudur. Eylemlerin yeri, zamanı ve yöntemini kendileri belirleyerek terör örgütleri sürpriz etkisini kullanmaktadırlar. Bu etkiyi ortadan kaldırabilmek üzere terörizmle mücadelede istihbarat; terör örgütlerinin eylemleri, kapasiteleri, kullandıkları silah ve teçhizatlar, örgüte yardım edenler, eylemin muhtemel yeri ve zamanı hakkında doğru bilgiye ulaşmaya çalışmaktadırlar (Kerstetter, 1979: 109).

Terörizmle mücadelede istihbaratın hedefi sadece aktif terör örgütleri değil gelecekte terör eylemleri gerçekleştirme ihtimali bulunan tüm örgütlerdir (Byman, 2013: 5). Bu kapsamda terörizmle mücadele istihbaratının yalnızca terör örgütlerinin günümüze yönelik güncel faaliyetlerine yönelik değil aynı zamanda gelecekte etki üretebilecek terör örgütlerine yönelik olduğu da anlaşılmaktadır.

Sonuç

Terörizmle mücadeleye ilişkin olarak tüm terör örgütleriyle mücadelede geçerli tek bir reçete bulunmamaktadır. Terörizmle mücadelede kullanılacak sert ya da yumuşak yöntemler, bu yöntemler içerisinde kullanılacak araçlar devletlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bazı devletler bu yöntem ve araçlardan birkaçını seçerken, bazı devletler tüm yöntemlerin karşısını tercih etmektedirler. Bu nedenle terörizmle mücadeleye ilişkin olarak; terörizme karşı mücadele, karşı terörizm, terörizme karşı koyma, terörizmle savaş, teröristle mücadele, anti terörizm ve terörizme müdahale şeklinde farklı kavramlar kullanıldığını söyleyebilmek de mümkündür.

Bu makalenin de konusunu teşkil eden terörizmle mücadelede istihbarat aracı; terör örgütü mensuplarının konumlarını, eylem yöntemleri ve tekniklerini, örgütlenme biçimlerini, muhabere yöntemlerini, finans araçlarını, örgütlere destek olan şahısların tespitini, terör örgütlerinin lojistik yöntemlerini, propaganda araçları ve tekniklerini, eylemlerini ne zaman ve nerede yapacaklarını belirlemek üzere kullanılan en önemli araçtır.

Terörizmle mücadelede istihbarat süreklilik arz eden bir süreç olup terörizm ortaya çıkmadan önce, terör faaliyetleri devam ederken ve terörizm sona erdikten sonra da sürdürülmelidir. Bu kapsamda istihbarat mücadelenin diğer araçlarını da sürekli destekleyen en önemli araç olarak görülmektedir. Terörizmle mücadele yöntemleri ve araçlarının her biri ile doğrudan ilgili olan, bütün araçların başarılı olmasında etkin bir rol oynayan istihbarat bu rolüyle terörizmle mücadelenin "kuvvet çarpanıdır".

Terörizmle mücadelede kamuoyu nezdinden temel başarı kriteri terör eylemlerinin gerçekleşmemesidir. Bu çerçevede terörizmle mücadelede başarılı olabilmek için zamanında elde edilmiş ve doğrulanmış bir istihbarata ihtiyaç duyulmaktadır. Terör eylemlerinin gerçekleşmeden önlenbilmesinde önemli bir role sahip olan istihbarat terörizmle mücadelede en önemli savunma oyuncusudur.

Kaynakça

- Byman, D. (2013). The intelligence war on terrorism. *Intelligence and National Security*, 29(6): 837-863. doi: 10.1080/02684527.2013.851876.
- Crelinsten, R.D ve Schmid, A.P. (1992). Western responses to terrorism: A twenty-five year balance sheet. *Terrorism and Political Violence*, 4(4): 307-340. doi: 10.1080/09546559208427189.
- Crenshaw, M. (1987). Theories of terrorism: Instrumental and organizational approaches. *Journal of Strategic Studies*, 10(4): 13-31, doi:10.1080/01402398708437313.
- Crenshaw, M. (1999). Martha Crenshaw on how terrorism ends. *How terrorism ends special report*. United States Institute of Peace.
- Çitiloğlu, E. (2011). *İnsanı, dünyayı terörizmi anlamak*. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Demir, C. K. (2017). *Sebeplerinden mücadele yöntemlerine etnik ayrılıkçı terörizm: PIRA, ETA, PKK*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gill, P. ve Phythian, M. (2018). *Intelligence in an insecure world*. Cambridge: Polity Press.
- Hoffman, B. (2006). *Inside terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Kerstetter, W. A. (1979). Terrorism and intelligence. *Terrorism*, 3(1-2): 109-115, doi:10.1080/10576107908435447.
- Kruys, G. P. (2007). The role of intelligence in countering terrorism and insurgency. Institute for Strategic Studies University of Pretoria. ss.83-103.
- Lowenthal, M. M. (2009). *Intelligence from secrets to policy*. Fourth Edition. Washington: CQ Press.
- Morris, D.R. (2009). Surprise and terrorism: A conceptual framework. *Journal of Strategic Studies*, 32(1): 1-27. doi:10.1080/01402390802407392.
- Pillar, P.R. (2001). *Terrorism and US foreign policy*. Washington: Brookings Institution Press.
- Pillar, P.R. (2004). Intelligence. Cronin, A. K. ve Ludes, J. M. (Ed.) *Attacking terrorism: Elements of a grand strategy içinde*. (ss.115-139). Washington: Georgetown University Press.
- Richardson, L. (2006). *What terrorists want: Understanding the enemy, containing the threat*. New York: Random House.
- Shulsky, A.N. ve Schmitt, G.J. (2002). *Silent warfare: Understanding the world of intelligence*. Dulles: Potomac Books.
- Sins, J. (2009). Defending adaptive realism. Intelligence theory comes of age. Gill, P., Marrin, S., ve Phythian, M. (Ed.). *Intelligence Theory: Key questions and debates içinde* (ss.151- 165). Oxfordshire: Routledge.
- Thornton, T.P. (1964). Terror as a weapon of political agitation. Eckstein, H. (Ed.), *Internal war: problems and approaches içinde*. (ss.71-99). Cambridge: The Free Press.
- Treverton, G.F. (2008). Intelligence analysis: Between politicization and irrelevance. Roger Z. George and James B. Bruce (Ed.) *Analyzing Intelligence: Origins, Obstacles, and Innovations içinde* (ss. 91- 104). Washington: Georgetown University Press.

Trinquier, R. (2006). *Modern warfare: A French view of counterinsurgency*. Boston: Greenwood Publishing Group.

Özcan, N.A. (19 Şubat 2016). *Terörle mücadele ve istihbarat*. Erişim tarihi: 01 Temmuz 2021. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/terorle-mucadele-ve-istihbarat-2196597>

Özdağ, Ü. (2018). *İstihbarat teorisi*. Ankara: Kripto Yayınları.

[1] Atf için: Bural, E. (2021). Terörizmle Mücadelede Kuvvet Çarpanı: İstihbarat. Erişim adresi: <https://www.teram.org/icerik/terorizmle-mucadelede-kuvvet-carpani-istihbarat-191>

Erol Başaran BURAL